

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
talunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Szebb jövődöt keresünk.

Mulandóság vándorai vagyunk, szebb jövődöt keresünk.

Azért indul el az ifju a szülői háztól, szerettei védő és ölelő karjaiból és tódul az iskola felé. Oh ezek az iskolák, ezek a hatalmas nagy építmények száz ablakkal, száz szobával, tárt kapukkal akárcsak Mirosz király híres labirintjai Kréta szigetén, az évenként megújuló áldozatokra várva.

Ne essenek hiába ez áldozatok s hozzák el egünkre a boldogabb jövődöt.

Boldog jövődö! Ennek reménysége tart fent bennünket s a *szerecsétlen népet*, mely a költöző madárral hazájából eltávozni készül. A vándor madárt rettentí a kopár mezőség, a lombtalan fák, a zord időszak. Elöttünk az élet pusztasága, az inség szirtjei és az állami lét Moloch bálványi meredeznek.

Ezek nyelik el a *mi*-erönket is, miattok hagy el a nép házat, hazát. Oh jaj, hogy oly sokan mennek el, oh jaj, hogy oly kevesen jönnek vissza. De átkozhatjuk-é azért őket? Akkor átkoznunk kellene őseinket is, kik a régi terméketlen földjükről ide telepedtek és átkoznunk kellene azokat is, a kik miatt ez áldott föld most töviset és bogácsot terem. Áldás kívánással bocsássuk utjokra őket. Találják meg új hazájokban boldogságuk eszközeit és feleslegükből juttassanak valamit az itt romladozó régi oltárok számára is.

És juttatnak is. Egymásután épülnek, gazdagodnak hazaküldött filléreiből kis egyházaink. Nem volna csuda, ha mi is, akik itt maradtunk, ha a kis magyar egyházak papjai, a kik most mint a fecskék gyülekeznek s jobblétet keresni az ország magaslati felé igyekeznek, megmaradt hiveikkel maguk is utánuk indulnának. Ugy is mindenki elégedetlen itt helyzetével e hazában. De legnagyobb nyomorban, gyászban és sötétségben mégis csak a magyar nép papjai, az evangéliom hirdetői ülnek. Lisztjük elfogyott, olajos korsójuk üres, magok is betegen. És hogyan gyógyítson az, a ki maga is beteg, hogyan vigasztaljon a bánatos és hogyan segítsen, aki segélyre szorult? Hogyan! ? Hát az által a ki elküldötte s az evangéliom által, mely Isten ereje minden népek megszabadítására. Az evangéliom a magyarság ifjainak, a nép millióinak üdve és szabadítása is. És a magyar nép papjaié is. Ez a szabadítás pedig most az egyesült erőben, a megvilágosodott értelemben és a megszentelődött szivben áll. Ezért a hármas áldásért könyörögjünk.

Fent az égen vonuló felhők, a felhők között költöző madársereg. Vonulások hol J hol V alakja elébem rajzolódik, bucsuhangjuk, bus krugatásuk lelkembe nyilallik.

Lent a földön is költöző csapatok. Az egyik a városok és a nagy iskolák felé, a másik a kikötők és a tengerek felé. Egy fekete magyarruhás, Illyés palástos sereg pedig az ország szék-városa felé. Kik ezek, hová mennek és mit keresnek? Vándorok és jövevények vagyunk e földön. Szebb jövődöt keresünk.

Vándor.

Ref. papi-egyesület.

Ritkán nézett még egyházunk tesztültebb érdeklődéssel valami esemény felé, mint a milyen érdeklődéssel várjuk mindnyájan az országos ref. lelkész egyesület megalakulását. Lelkészegegyesületeink, lelkészköreink eddig is voltak, nincs hát semmi új, semmi idegenszerű e mozgalomban. De nem volt egy magasabb keret, mely ezeket az egyházmegyénként vagy még kisebb körönként tagozódó egyesületeket magába foglalta és működésüket rendszeressé tehetné volna.

Hiában vérünkben van a decentralizáció, vérünkben a széthúzás és rendes szokásunk az erők szétforgácsolása.

De most a viszonyok kényszerítenek az erők összpontosítására. Nagy veszedelmek előérése a szervezkedésre hív bennünket.

Nincs mit helyzetünket, körülményeinket aprólékosan részletezni. Egyházunk, szent valásunk magunkkal együtt a legnehezebb helyzetben van. A reversális, a lélekhálaszat megtizedeli sorainkat. Évenként több családot veszünk mint a mennyi egy egyházmegye területén ujonnan megalakul. Alól a rajongás és fanatizmus

apasztja sorainkat. Az iskolákkal is készek vagyunk gonosz testvérharcba szállani. Falusi népünk kivándorol, nagyvárosi egyházaink nincsenek az idő követelményei szerint szervezve. Az állam nem barátunk, a közvélemény nem emel, a socialismus pedig egyenesen ellenünk fordul. Közjogi helyzetünk rossz, társadalmi állásunk meggyengült, ellenségeink felibünk nőnek, benső erők pedig meghanyatlott.

Mindezekben a bajokon képtelen a hivatalos egyház és a már eddig megalakított szervezetek segíteni. A hivatalos egyház csak a külsőségeket veheti tekintetbe, az csak az alkotmány váza jó szerint és egy társadalmi szervezet vagy állam életét nem fedik még az alkotmányos formák se és nem töltik ki az alkotmányhoz tartozó kormányzási és végrehajtási gépezeteket se. A hivatalos egyház pedig e kettőből áll, azért nincs igazunk midőn a hivatásából folyó működését keveseljük. A fokozatos hatóságok azt mivelik épen a mit a testi élet szervei. Fentartják a testet, és annak munkaképességét eszközölik. A munka, a szervezet erő kifejtése mind ezen kívül van és egy magasabb erőttől függ. Ez az erő az egyházban az evangélium. Az egyház ennek hirdetésére intézményeket szervezhet, tanítókat, tanárokat, lelkészeket állít be, még ellenőrizheti is azokat, de azokat a belső folyamatokat, a melyek a tudás terjedésével, a szeretet erősítésével, a bűnök elhagyásával, a bánatosok megvigasztalásával és egy magasabb világnézet átvitelével járnak nem eszközölheti. Az állami, az egyházi gépezet mindig durvább mint ember maga, az egyén s folytonos tökéletesítésre és kiegészítésre szorul. Kitészik ez hogy többet ne mondjak az egyházi értekezletek beállításából, a melynek célja az volt, mint a kath. nagy gyűléseké, szervezni és felvezetni a nagy tömeget, a népet és azt aztán társadalmi és egyházpolitikai agitációs hatalmi célokra felhasználni. Más tehát a hivatalos egyházi hatóságok és szervezet feladata, más az egyházi értekezleteké s más célja van a lelkészi egyesületnek.

Az egyház feladata a lelkészek és a tanítók útján megy teljesedésbe. Ők az egyházi test idegei, általok megy végbe és létesül az a belső folyamat, melynek a neve evangelizálás lehetne s mely gyakorlatilag a lelki erők megújulásában, egyensúlyában határozódik. Azért úgy az egyház virágzása, mint hanyatlása velök áll egyenes összeköttetésben.

A lelkészképzés, nevelés, lelkészek helyzetének megjavítására kell tehát törekedni első sorban és erre a legszükségesebb a mai állapot megismerése s a kívánt reformok tekinteté-

TÁRCA.

A fiumei parton.

*Állok a parton elborongva,
Meg-megered könyüm titokba . . .
Keserves a válás nagyon!
Nagy, tengeruszó gálya öble
Ezernyi embert s haj tán mindörökre,
Elnyel mint órjás sírhalom!*

*Állok a parton elborongva,
S csak nem lelek irt bánatomra . . .
Oh menjetek már, menjetek!
Visszahuzó rögöt emlékül,
Szegény hazátok elhagyott földjéről,
Hány visz vajjon közületek?*

*Indul a gálya. S mintha nékem
Apám, anyám, néném, testvérem
Indulna: sirva fakadok,
S panaszos jajjal telik meg lelkem . . .
Pedig senkim a túlelvő tömegben,
Csak azt tudom, hogy magyarok!*

Szabolcska Mihály.

ben a közvélemény kialakítása. A presbyteriumok adót vetnek és adót szednek az egyház javait kezelik, az alkotmányos funkciókat végzik.

Az egyházmegyék, kerületek ellenőriznek, biráskodnak, a kormánnyal bajolnak, a főiskolák gondjait hordozzák. A lélekkel nem törődhetnek ezek, sem az evangéliom dolgaival. Nincs hozzá sem terük, sem berendezésük. Mily kínos vitákra adott alkalmat még zsinatinkon is a dogmatikai jellegű cikkek megszövegezése. Hogyan neveztessek egyházunk, helvét hitvallásának, evangéliom szerint reformálnak vagy magyar reformálnak? alig tudtak az atyák megegyezni. S ez a habozás, ez a kényelmetlen érzés látszik meg minden alkalommal midőn a külső összetartás és kormányzati intézkedéseik mellett az egyház belső oldala, a hit, a lényeg, az evangéliom élővé tétele szóba kerül. Az egyházi hatóságok nem is az evangéliom kisáfárolására valók, elég ha a külső rendbentartást, kormányzást, s a rendes területi és államszerű funkciókat sikeresen végzik.

Ez az oka, hogy minden az egyházat érdeklő benső mozgalom a hivatalos hatóságokon kívül és rendszerint ellenőkre indult meg. A multban is például a presbiterianizmus, a jelenben ez az u. n. evangelizáció.

E mozgalmakat pedig felügyelet nélkül hagyni nem szabad. Ezek vezetése, irányítása pedig csak az országos lelkészegyesület útján lehetséges. S ez az új szervezet az egyház egysége szempontjából is szükséges. A mi egyházunk ereje az öt kerület és az egymással szemben álló iskolák miatt öt részre van darabolva. Ezen a szétdaraboláson nem segít a zsinati szervezet s nem segít még a konvent beállítása se. Ott is kerületenként állanak szemben egymással a vezetők. Egység nélkül pedig nem csak a külső támadásokkal szemben vagyunk gyengék, hanem könnyen belső viszályok áldozataivá is lehetünk. Egységes közvélemény sem alakulhat nálunk és ime mindennek eszköze lesz az országos egyesület, melyben testvérekül ismerik egymást a lelkészek és igazán egyetemessé válik az egyház is. Sokat várunk ez egyesülettől a lelkészek helyzetének a megjavítására is és külsőleg tagadhatatlanul ez irányban fog jelentkezni a legnagyobb eredmény. Nagyobb mint a mit a vezetők most a szervezettől várnak. Nemcsak anyagi javak, nagyobb fizetés, korpótlék s más most jóformán elérhetetlen javak, hanem e javaknak megfelelő szellemi kincsek, mint tökéletesebb képzettség, alkalmasabb szellemi fegyverzet és az evangéliom hirdetésére nagyobb készség, nagyobb képesség és nagyobb siker.

Ez utóbbi lesz az igazi áldás nemcsak magunkra, hanem hiveinkre, egyházunkra és hazánkra is. A magyar nép nyomora, elesettsége, az állam és a faj gyengesége ugyanis kétségtelen, hogy az evangéliomi erők meghanyatlásával vannak belső egybefüggésben. De azzal van különösen a protestantizmus s ref. egyházunk háttérbe szorulása. Most még a hivatalos apparatus is gyengén működik s annak elavultsága is mind jobban jelentkezik. De még ezen is segíteni fog az új szervezet, mert átveheti a régi gépezet egy részét s ez által erőt kimél és erőt szaporít.

Most az ellenséges áramlatok idejét érzük. A kath. egyház hatalmasabbnak látszik mint a milyen lehetett és a nemzet gyengébbnek, mint valaha volt. Mindez látszat. Nem a klerikalizmus ereje nőtt meg, hanem a mi erőnk fogyott. És minden másképp lesz újra, ha a lelkészkörök, megyei lelkészegyesületeken felül létesül egy magasabb összekötő nagy alakulat a hivatalos apparatussal karöltve, szorosán az alkotmány és eddigi rendszer keretében és az országos ref. papi egyesület megvalósul.

Legyenek üdvözölve azok, akik ennek megteremtésére vállalkoztak. Áldás és szerencse kísérje azok munkáját, akik ez egyesülést az evangélium terjesztésére, a ref. egyház és a magyar nép javára megvalósítják. Üdvözöljük az Ország székesfővárosába felseregülő magyar papokat és az országos lelkészegyesülettől minden jókat várunk.

Dr. Ferenczy Gyula.

A lelkészi nyugdíjintézet hatása felekezetünk jövőjére.

Kezdem egy kis elmélkedéssel.

Bármely intézmény szerencsés megalakulása s aztán fejlődése attól függ, hogy a reá vonatkozó kérdések fontosságuk szerinti sorrendben s a maguk idejében oldatnak-e meg. Egy anyaegyház alakulásánál s fejlődése biztosításához p. o. nem a harangozóház az első megoldandó kérdés, hanem a templom és iskola, nem a lelkészi és tanítói nyugdíj, hanem a tisztességes megélhetést biztosító lelkészi és tanítói törzsfizetés. A hol a templom és iskolaépítési, a lelkész és tanítófizetési alap megcsonkításával, ennek a gazdálkodási rendszernek a továbbfolytatásával állítanak fel anyaegyházat; ott el lehetnek készülve az egyház tagjai arra, hogy egyházuk egy ideig tartó tengődés, kínos vergődés után, az adósság terhe alatt fog kimulni.

Minden intézménynek vannak életkérdései, azután másod, harmad, negyedrangú kérdései. Első sorban oldandók meg az életkérdések, azután a másod, harmad, negyedrangú kérdések — különben minden intézmény sorvadásba esik és elpusztul.

Elmélkedésemhez most már önként fűződik ez a kérdés: Felekezetünk életkérdései megoldottak-e már, hogy mi 300.000 korona körül palotát építettünk Budapesten, hogy espereseinknek 1500 korona tiszteletdíjat akarunk adni évenként, 10 évenként tehát 57 esperesnek kamattal úgy egy millió körül; hogy mi egyházaknak és lelkészeknek rendkívüli megterhelésével lelkészi nyugdíjintézetet állítunk fel? Egy holt intézetet.

Először, hogy e kérdésre választ adhassunk, tudni kell, hogy felekezetünknek mik az életkérdései. Életkérdései pedig

1-ször az iskola

2-ször a vallásos, tudományos egyházi irodalom

3-ször egy hatalmas egyházi sajtó.

Az iskola, mert ebben neveljük egyházunk tagjait; a vall. és tud. egyházi irodalom, mert a lelkészi testület folytonos művelődését, korrallal való haladását, de az evangéliumi theologiai tudomány fejlődését is ez biztosítja; az egyházi hatalmas sajtó, mert ez viszi el az evang. erkölcsi elveit, eszméit, hitigazságait, a szabadság s tiszta honszerelem igéit oda is, a hova ma már templomi és iskolai szószékeinkkel elhatni képesek nem vagyunk.

Hogy állunk hát felekezetünk ezen életkérdéseivel?

1-ször. Iskolánk ma sincs kiépítve az egyetemig; középiskoláink államsegély folytán úgy féligtormán államkézben vannak; népiskoláink, kellő táplálkozás hiánya miatt, egymásután hullanak le az éhező anya hervadt emlőiről.

2-ször. Ref. vall. és tud. irodalmunk, mint a fuldokló kapkod levegő után.

3-ször. Az egyházi sajtó még mindig kérdőjel előtt áll.

Ily körülmények között mi lett volna a zsinat feladata? Az, hogy felekezetünk életkérdéseinek megoldására gyűjtötte volna össze anyagi erőnket a lehetőségig és pedig nemcsak az egyházak s lelkészek, hanem a református egyháztársadalom minden rétegéből, mert hiszen az, hogy bármely felekezeti intézmény — mondjuk lelk. nyugdíjintézet megalakításához egy szegény kongruás lelkész 1000—2000 koronával járuljon 5 év alatt, azután is tisztességes évi tagdíjjal, legvagyonosabb világi uraink, pláne zsinati atyáink pedig egyetlen fillérrel se:

ez nagy gyöngédtelenség, méltánytalanság, de sokkal nagyobb szegény.

És mit tett a zsinat?

Az egyházak, lelkészek anyagi erejének jelentékeny részét elvonta felekezetünk életkérdéseinek megoldásától s *lekötötte örökidőre* egy olyan negyedrangú intézmény részére, mely nélkül a történelem tanúsága szerint fejlődni tudott felekezetünk négyszázadon keresztül, mely intézmény egyes egyházaknak, itt-ott, nagyobb távolságokban és időközökben nyújthat ugyan némi nemü könnyebbülést, egy-egy agg lelkész elkergetésével, de a közegyház életére lendítő, fejlesztő hatással nem lesz soha, csakis akkor lenne, ha nem hatósági orvos vizsgálata után juthatna abba be egyik, másik agg lelkész, hanem abba t. i. a nyugdíjba bekényszerítettnek minden siker nélkül apostolkodó, vagy legkisebb kifogás alá eső lelkész, szabadon léphetne be pedig a ki megunta hivatalát.

Gondoljuk el csak hogy 15—20 év múlva franciaországi vallásállapotok köszöntenek be hazánkba is: mit tehetünk majd akkor félig lekötött kezekkel? Elcsigázott egyházakkal, lelkészekkel, iskolák nélkül?!

És mikor rakja a zsinat egyházakra és lelkészekre az elhordozhatatlan terhet?

Mikor hazánkban gazdasági válság s óriási drágaság van.

Az egyházak anyagi erejét csaknem egészen, sőt sok helyen egészen is kimeríti ma az állam által követelt luxus iskola s a behivatalnokoknak járó fizetés ott t. i. a hol természetben szolgáltatja ki a fát a lelkésznek és tanítónak az egyház. A luxus iskolát ismerte talán a zsinat is, ismerik mindenesetre különösen falusi lelkésztársaim. Éppen azért vármegyénk közgazgatási bizottságának egy végzését említem csak fel, melyben elrendeli, hogy a szegény falusi iskolákban is horganylemezből készült, zománcozott szűrővel elátott víztartók szereltesenek be, a minnek az ára 23 k 40 f., hozatási költséggel persze több mint 25 korona, a mely víztartónak a csapja 4—5 hét alatt a sok forgatásba kikopik s következik az igazítási költség sűrűn, sűrűbben, végre az új víztartó megrendelése a második évre okvetlen.

Hogy miként kergeti a fajarulék ott, a hol természetben kell kiszolgáltatni, a szegénység karjaiba az egyházakat, arra is hozok fel példát.

A közelemben levő érendrédi egyház 13 öl fát ad lelkésznek és két tanítónak. Ez a 13 öl fa ez előtt 10—15 évvel 200—250 koronába került, ma pedig s még inkább ezután 50 koro-

* Gr. Apponyi, Barkóczy, socialismus nem intő jelek-e?

nájával 650 koronába fog kerülni. Ha ez így van itt a Királyhágó határvonalán, hogy lehet oly vidékeken, a hol erdő nincs vagy roppant távolságra esik?

De sok helyen pénzfizetésben szolgáltatja ki az egyház a fajárandóságot. Így nekem és közvetlen szomszédságomban a dengelegi lelkész-társamnak.

Tapasztalat szerint, a hol természetben állapított meg a fajárandóságot, ott bőkezű volt az egyház. A hol pénzfizetésben: ott szűkmarku volt.

A dengelegi lelkésznek 20, nekem 13 forint van megállapítva díjlevélileg s így, ha évenként 4 ö. mond négy öl fát akarunk még beszerezni mivel öregedő s így gyengülő emberek is vagyunk: kell a meleg szoba; ez 200 koronán alól be nem szerezhető. Ehez jö a piaci drágaság mindenben.

És most, ilyen rendkívüli válságos időben löki nyakamba a zsinat a nyugdíjintézet óriási terhet. Nem vádoló ez azért egészen a világi elemet, hiszen mit tudnak ők az egyházak s lelkészek szomorú helyzetéről, de annál inkább vádoló az egyházi elemet. Hogy az egyházi elemben is voltak dicséretreméltó kivételek, magától értetődik.

És hogy viszen be minket a zsinat a nyugdíjintézetbe? Erőszakkal, fegyelmivel. Az nekünk ez a fegyelmi, a mi a rabszolgának a korbács, baromnak az ostor. Kényszerít, hogy még nem élvezett lelkészi jövedelem után is fizessük a nyugdíjintézeti adót. Én kénytelen leszek 18 évről olyan 18 ezer korona után fizetni a 23 százaléknak 4 percentes kamatát, a miből soha egy fillért se láttam. De lesznek olyan idősebb lelkészek, a kik 20—30 ezer soha nem élvezett, nem látott korona után fizetik a 23 százalék 4 percentjét. Jogot nyerünk érte, mondhatja egy kis töredék-csapat, meg a zsinat. Csakhogy ám, itt joggal, jog áll szemben. Megkellett volna kérdezni azt a közel másfélezer kongruás lelkészt, azután az egyházmegyéket, hogy a jogért készek-e fizetni jogtalan adót, de se egyiket, se másikat nem kérdezte meg a zsinat, holott volt reá ideje, mert politikából 3—4 esztendeig ülésezett.

A felvételi szabály (11. §.) valóságos szégyenbélyeg homlokunkra. Önérzetünk durva megsértése, tagsági jogunk talánná változtatása ez a §.

„Közhatósági orvos,“ „2 bizottsági tag jelenlétében vizsgálja meg a nyugdíjba jelentkező lelkészt; ha akarja pörére vetkezteti azt. Az orvos tudása fog dönteni és nem a palástos ember becsületessége, meg a mit érez, tud Veto

esetén folyamodhatik csalódott lelkész „a konvent teljes ülése elé,“ de reá nézve csak egy a bizonyos, hogy . . . „fizet“

Hiszen, ha olyan könnyen mehetne lelkész nyugdíjba és az olyan könnyen s busásan fizetne, mint Lévy barátom mondja! Csakhogy az ő nyugdíjintézete . . . képzelet.

Az elmondottak után könnyű belátni, hogy milyen eredménye lesz a lelkészi nyugdíjtörvény erőszakos végrehajtásának ebben a rendkívüli gazdasági időben.

Az egyházak tömegesebben adják fel az iskolákat, mint eddig tették, a mi hiveink egyházas érzületének elhidegülésével együtt jár.

A lelkészek, kezdők és régiak, lemondanak az önmivelődés eszközeiről s így arról, hogy a haladó korról lépést tartsanak. Engem 18 évig, míg 300 frton nyomorogtam, a biblián kívül csak a Debr. Prot. Lap tartott összeköttetésben a szellemi, az irodalmi világgal. A kongrua óta 20—30 frtot áldoztam irodalmi művekre évenként fokozatosan. Az 1908-ik évtől újból a Debr. Prot. Lappal maradok. Így volt s lesznek ezzel több százan lelkésztársaim közül.

Egyházi irodalmunk is megsínyli a lelkészek elszegényedését; az az annyira szükséges ref. vagy prot. egyházi sajtó, mint idea is letünik a napirendről.

A béke is kiköltözik sőt már kiköltözött egyházi tarsadalmunkból s az elégedetlenség, viszály foglalta el helyét. A hivatalos helyét. A hivatalos egyházzal már szemben áll a nem hivatalos egyház. Hova fog ez fejlődni, ha majd a lelkészek fizetéseinek lefoglalása is bekövetkezik?

Pedig irva van és az élet igazolja, hogy: „Minden ország, valamely magában meghasonlik, elpusztul és egy város „vagy háznép, amely meghasonlik magában, meg nem maradhat.“

Arra a kérdésre, amit e b. lap 35-ik számában vet fel — gondolom — a nt. Szerkesztő e szavakban . . . „hogyan van az, hogy ma egyedül az ultramontanizmus vetései virágoznak, az ő vizei nőnek, mi pedig, mint ország, mint faj és mint felvilágosodott emberek mind nagyobb nyomorba és sötétségbe kerülünk? erre a kérdésre jól ismert tényekben van meg a felelet.

A kath. egyháznak van jól gondozott s jövő tekintetében biztosított iskolája, melyből a gyermekek naponként járnak istentiszteletre, még a gymnasiumokból is; van virágzó felekezeti irodalma népies, vallásos, tudományos; van hatalmas egyházi sajtója, kevés kivétellel gazdag, anyagi, családi gondoktól ment papi osztálya.

Ezekkel hódította meg magának a közvéleményt, ezekkel nyerte meg a társadalom szívét.

Felismerte létezésének elsőrendű kérdéseit és ezeket semminek, de ezeknek mindent alárendel. Azokkal a fegyverekkel paskolnak most minket a kath. egyház harcosai, amelyekkel a reformátorok országokat hódítottak, amelyeket zsinatunk sutba dobott a lelkészi nyugdíjintézet érdekében s már előbb is kevesebbre méltatott fontosságuknál.

Szerintem az izgalmas, veszélyes helyzetből egy természetes és helyes ut vezet ki. És ez az, hogy a mélt. Convent egy ad hoc gyűlést tart és kimondja, hogy a lelk. nyugdíjintézeti törvény végrehajtására az idő kedvezőtlen lévén, azt egy újabb zsinatig függőben tartja, az özv. árvagyámintézet érdekében azonban a 3% százalék évi járulékot kiveti.

Nemcsak azért mondhatja ki a mélt. Convent ezt a határozatot, mert a zsinat által még egész tisztán nem látható országos gazdasági válság folytán oly drágaság köszöntött be, hogy a lelk. nyugdíjintézeti adót se egyházak, se lelkészek el nem birják: hanem azért is, mert a zavaros, hullámozó politikai élet is azt tanácsolja, hogy egy ugyan nemes, de mégis holt intézmény számára ne kössük le anyagi erőnket, hanem inkább fejlesztve, tartsuk szabadon s mellette puskaporunkat szárazon.

Avagy nem állunk-e az Apponyi-Barkóczy magvetése folytán egy felekezeti, a socializmus magvetése folytán egy állam és felekezetek közötti kulturharc előtt? Lehet, hogy nagyobb is, közelebb is van a veszedelem mint képzeljük. Hogy azonban e két harcot, mely a felszín alatt most is állandóan folyik, a felszínen is meg kell vívni: az kétségtelen. Mivel fogjuk pedig megvívni? A lelkészi nyugdíjintézettel, ezzel a holt intézménnyel-e? Koránt se. Hanem iskoláinkkal, irodalmunkkal, sajtónkkal, pénzünkkel, anyagi erőnkkel, melyek nélkül még hithűségünk s bátorságunk se vezethet diadalra.

A zsinat tévedett, a Convent hozza helyre e tévedést. Összes anyagi erőnket fordítsa felekezetünk létkérdéseinek megoldására, ezeknek a megoldása után szinte maguktól jönnek elő a human intézmények, felekezetünk térein.

Veress Imre,
irinyi ref. lelkész.

Kiss József esperes indítványa.

„Országos nyugdíjintézetünk” címmel Kiss József pápai esperes egy hosszabb cikket közöl a Du. P. Lapban, melyet közérdekű voltánál fogva a bevezető részlete egyhagyásával, melyben író a zsinaton elfoglalt

álláspontját és a törvényalkotókat védi mi is ide iktatunk. Kiss József cikke így szól:

Azt ne higgye senki, hogy a zsinat tagjai, a világi irigység nélkül, az egyháziak talán jogosult önzésből is, szívesen meg ne alkották volna a nyugdíjintézetet úgy, hogy a lelkészek semmivel se legyenek megterhelve, ellenben 30 évi szolgálat után, mint a tanárok, teljes fizetéssel nyugdíjba mehessenek; özvegyeik pedig ne 500, de 1500 korona évi segélyt kapjanak! Hát van valaki, aki azt hiszi, hogy a zsinat lelkésztagjai erre ne volnának kaphatók?! Van valaki, aki azt hiszi, hogy nekik nem volna kedvezőbb egymásra licitálni a kedvezmények, az előnyök követelésében?! De a törvényhozónak számolni kell azzal is, hogy amit törvényben biztosít, azt meg is adhassa. Erről semmiképen se volt szabad a zsinatnak megfeledkezni.

Az volt a baj, hogy lelkésztársaim, amikor a mostani nyugdíjintézetet oly nagy erővel követelték, annak csak az előnyeit nézték, a terheit nem; és az előnyök megszerzésében, követelésében egymással versenyeztek! Szó sincs róla, harmadfél év óta láthatta, aki akarta, a ráváró terheket.

Lelkésztársaimnak igen jelentékeny száma néhány hónap óta megint csak az előnyöket nézi. Fokozni kívánják a nyugdíjintézet iránt támasztható igényeket egyrészt, másrészt meg csökkenteni kívánják a lelkészek pénzbeli hozzájárulását, egyszersmindenkori s évi terheit. Arról azonban senki se akar, vagy talán csak nem mer szólni, hogy ez csak úgy lehetséges, ha el-ejtjük azt a három évvel ezelőtt annyira hajtott kívánságot, hogy se bizonyos számú szolgálati évek, se bizonyos életkor nem adnak igényt arra, hogy valaki teljes fizetését nyugdíjra igényelhesse; vagyis ha eltöröljük a törvény 10. §-ának b) pontját!

Nohát én bátorságot veszek magamnak arra, hogy ezt szóba hozzam, megindítványozzam. Igaz ugyan, hogy már annyi indítvány került nyilvánosságra, hogy szinte nevetni való. De mindegy: próba szerencse.

Említettem már, hogy mindenki elismeri, hogy a lelkészi nyugdíjintézet a fizetések emelése nélkül szinte elviselhetetlen terhet ró a lelkészek tulnyomó részére. Kívánatos tehát, hogy ha csak lehet, a befizetések megkezdésével egyidejűleg a fizetésemelés is megtörténjen; vagy ha erre nincs kilátás, valami módon mentessenek fel a lelkészek az egyszersmindenkorra fizetendő terhek alól.

Ez utóbbi esetet illetőleg dr. Ferenczy Gyula, a Debreceni Prot. Lap szerkesztője, lapja július 20. számában azt a gondolatot vetette fel, hogy „a nyugdíjintézeti belépési díjak a közegyház által a főrészben épen e célra adatott 3,000.000 korona államsegélyből fedeztessenek. Azzal nem vész el a világ, ha az adójavaslatok tényleges végrehajtása 1909-re marad... Figyelemreméltó s a lelkészek részéről köszönetet érdemlő gondolat. De én még se járulhatnék hozzá. Nem mert nagyon jól tudom, hogy mennyire várják a könnyebbitést a tulterhelt gyülekezetek és én tudom, hogy évek óta ígéretik is ezt nekik az esperesek. Igen panaszos pénz lenne hát az, amit ő tőlök vonnánk el. Hanem a Ferenczy Gyula gondolata engem arra a gondolatra vezetett, hogy ugyanazt, amit ő akar, megcsinálhatjuk a gyülekezetek megrövidítése nélkül is.

Köztudomásu, hogy a 3 millió korona államsegélyből 400 ezer korona van fölveve nyugdíjintézetünk évi segélyezésére. Ezt a 400 ezer koronát már egész-

bátran fordíthatjuk az egyszersmindenkorra befizetendő összegek fedezésére.

A nyugdíjintézeti törvény életbeléptetése a konventre van bízva. Megteheti tehát — engedve a közóhainak, illetőleg erre támaszkodva, — hogy 2—3 évig nem lépteti életbe. Az államsegélynek ide eső részét azonban — a kezelési költségek levonásával — nyugdíjintézeti célra tőkésíti.

Az országos ref. lelkészi nyugdíjintézet létesítése tárgyában kiadott „Jelentés“ 27. lapján olvasható a nyugdíjintézet matematikai mérlege. Ki vannak tüntetve a várható bevételek, velük szemben a várható kiadások.

A bevételek 1. pontja szerint a 33 százalékos, illetőleg 23 százalékos belépési járulék évi járadéka 35195 K 80 fillér. Az ennek megfelelő tőkét kell tehát előállítani a 2—3 évi 400—400 ezer K-ból. De beszéljünk csak 3 évről. Mert ha így 1,200.000 korona tőkésítettnek, ez annál biztosabbá tenné az intézet működését; de fedezné azt a 23 százalékot is, amire a mostani számítás szerint az ezután belépő új tagoktól számítana az intézet; az u. i. természetes, hogy ha a mostani tagok csak 10 százalékot fizetnek alapbetétül: akkor a jövődöbeliek is csak ennyit fizessenek.

Ennek keresztülviteléhez persze a zsinat összehívása szükséges; hát hivatassék össze! Különben is úgy látom, hogy az adózási törvény magyarázása, értelmezése miatt is szükséges lesz ez.

Én azonban sokkal jobban szeretném, ha egyelőre visszatérnénk a rokkantsági nyugdíjintézet eszméjéhez. Szeretném pedig a következő okokból:

1. Sokalloom a 3¹/₂ százalékos évi díjat; óhajtom, hogy maradjon csak a mostani 2¹/₂ százalékos, ami a a tanárok és a tanítók évi díjánál 1/2 százalékkal még mindig több.

2. Szeretném, ha özvegyeink 1000 kor., árváink 2—300 kor. évi segélyt kapnának. Ezeknek u. i. sokkal inkább van szükségük ily mérvű segélyre, mint egészséges, munkaképes 64—70 éves férfiaknak arra, hogy nyugdíjba menjenek. Özvegyeink jutaléka igen csekély összegben van megállapítva. A tanítók özvegyei 1200 koronáig a fizetés 50 százalékát kapják; ez már 600 korona; 1200 koronán túl pedig a fizetés 20 százalékát. Ehez képest az 1600 koronás fizetésű lelkész özvegyének 680 koronát kellene kapni; a 4000 koronásának már 1160 koronát s a mostani szabályzat szerint még a felét se kapja.

Erre az alapra való visszamenetel, illetőleg ilyen törvény alkotása esetén az első tíz évben csak az egyházi közérdekből mulhatatlanul szükséges nyugdíjazásoknak volna helyük, teljes fizetéssel. A jövedelem tekintélyes része tőkésítésre, meg az özvegyek és árvák segélyének emelésére fordíthatnák. Így lassan, de biztosan haladhatnánk abba az irányba, hogy 10 százalékos alapbetét, 2¹/₂ százalékos évi díj mellett idővel 64, illetőleg 70 éves korukban nyugdíjba mehessenek lelkészeink.

Egy kis számítás tesztek annak megvilágítására, hogy hogyan alakulna pénzügyi állapotunk egy pár év múlva.

Fölteszem, hogy özvegy-árva-gyámintézetünk iránt az eddigi módon teljesítjük kötelezéseinket s az is viszont így teljesíti a magáét.

Költségvetést készítek 1910-re úgy, hogy 30 lelkész mehessen nyugdíjba teljes fizetésével; közülök 15 1600; 10, 3000 és 5, 4000 korona fizetéssel. E számokat épen nem kívánom zárt számoknak tekinteni; mert

15. 1600 koronás lelkész helyett esetleg 25—39 is lehet nyugdíjba, de akkor kevesebb lehet 3000 vagy 4000 koronával. Ezek a számok csak olyan átlagos, tájékoztató számok. Az özvegyek és árvák segélye pedig emeltessek 20 százalékkal; ami azt teszi, hogy az özvegyek 500 korona helyett 600 koronát, a gyermekek 100 kor. helyett 120 koronát kapjanak.

Ez esetben a számítás így alakulna:

1909 végén lenne:

1908. évi államsegély	400.000— K
1908. „ „ 1908. évi 1/4 évi ^o / _o -a	4.000— „
1909. „ „	400.000— „
1909. „ „ 1/4 évi ^o / _o -a	4.000— „
1908. „ „ 1909. évi ^o / _o -a	16.000— „
Uj tagoktól* 10 ^o / _o alapbetét e két évre	11.640— „
Uj tagok 1908. évi alapbetéte után	
4 ^o / _o kamat	232.80 „
	<hr/>
	835.872.80 K

Ebből az összegből két évi kezelési költség, nyomtatványok címén vonjuk le 15872.80 koronát, marad 820.000 kor. tőke. Ennek kamatja beállítható a Bevétel 1. p. alá, 1910. évre.

Az évi díj 3¹/₂ százaléka helyett 2¹/₂ százalék lenne, amennyit eddig is fizetünk az özvegy-árva-gyámintézetbe. Ezen a címen a 131.240 kor. 16 fillér helyett 93.742 kor. 97 fillér lenne a bevétel 1910. évre.

A bevétel többi tételei érintetlenül maradnak.

A kiadás rovatában az 1. p. a. felvennének 15 1600, 10 3000 és 5 4000 koronás fizetésű lelkészt. E címen összes kiadás lenne 74.000 kor.

Az özvegyek és árvák segélyezésére a kiadás 2—5 p. a. fölve

305.748 K 35 fill.-hez még 20 százalék javítást hozzá véve
61.149 „ 66 fillér

366.898 K 01 fillér lenne a kiadás.

Az 1910. évi költségvetés tehát ez lenne:

Bevétel:

1. 820.000 kor. 4 százaléka	32.800— K
2. 2 ¹ / ₂ százalékos évi hozzájárulásokból	93.742.97 „
3. A lelkészi, vallásügyi stb. állásokat fenntartó egyházközségek évi 20 százalékkal	78.180— „
4. A jövődöben egyszersmindenkorra befizetendő 10 százalékos hozzájárulás évi járadékban (33 százalékos helyett; tehát kevesebb!)	6.500— „
5. Az országos közalap jövedelméből (most már jóval több, de kerek számot veszek)	50.000— „
6. Az özvegy-árva gyámintézet tőkéjének évi kamatja (most már szintén több)	80.000— „
7. Államsegélyből	400.000— „
	<hr/>
	741.303— K

A Jelentés 24. lapján 97 olyan lelkész van kimutatva, akik nem tagjai a gyámintézetnek. Ezeknek a fizetésük 174.600 kor. Ennek 10 százaléka = 17.460 kor. Ezt a gyámintézet szabályai szerint 3 év alatt egyenlő részletekben fizethetik be. Egy évre esik 5820 kor. Ez tőketermészetű befizetés.

Kiadás:

1. 30 férfitag nyugdíjazására	74.000— K
2. Özvegyek és árvák segélyezésére (2—5. p. a. felsorolva)	366.898— „
	<u>440.898— K</u>

A bevételből 741.303 koronából levonva
a kiadást 440.898 koronát
marad 300.405 korona. E maradvány,

gyarapítja még az új
tagoktól III. részlet 5.820 korona

Végösszegben tehát 306.225 korona lenne az 1910.
évben tőkésíthető.

E 306.225 koronából kezelési költség címén üs-
sünk le 6225 koronát: így az 1911. év költségvetésé-
ben a bevétel 1. p. a. már 1,120.000 K kamata lesz
beállítható; vagyis 44.800 K; ami éppen 12 ezer koro-
nával több az előző évinél. Minek folytán aztán a be-
vétel végösszege 763.303 korona lenne; vagy számítva
az országos közalaptól való járulék rendszeres emelke-
dését, vehetünk 765.000 koronát.

A kiadásnál szaporítsuk a nyugdíjazandó férfitá-
gok számát tizzel; 5 1600; 3 3000, 2 pedig 4000 K
nyugdíjjal. E címen a kiadás emelkedik 25.000 K-val.
Az özvegyek és árvák segélye marad a múlt évi. Így a
kiadás végösszege 465.898 kor. lesz.

A bevételből 765.000 koronából kivonva
a kiadást 465.898 koronát,

marad 299.102 korona.

Kezelési költség címén üssünk le 9102 koronát:
1911 végén a töke 1,120.000 +
290.000

1,410.000 korona lesz.

Ha pedig az özvegyek és árvák segélyezésére már
most a jelenleginél 50 százalékkal többet vennénk fel:
akkor e címen az összes kiadás 458.622 korona lenne;
ami a Jelentés 27. lapján a kiadás 2—5. pont a. föl
van számítva.

Az 1911. évi költségvetés kiadás rovata e szerint
ez lenne:

1. 40 férfi tag nyugdíjazására	99.000 K
2. Özvegyek és árvák segélyezésére	458.622 „
	<u>557.622 K</u>

A bevétel 765.000 kor.
A kiadás 556.622 „

Marad 207.378 korona. A töke pedig maradvány-
nyal csak 200.000 koronát véve = 1,300.000 korona.

Ez esetben az özvegyek már 1911-ben 750 koro-
nát, az árvák 150 koronát, illetőleg az apátlan, anyát-
lan árvák is 50 százalékkal többet kapnának.

A pénzügyi eredmény ez években mindenesetre
kedvezőbb lesz az itt föltüntetettnél, mert az özvegyek
és árvák segélyezése még nem érte el a legmagasabb
pontot, ami a mérlegben föl van tüntetve; én pedig
úgy számítottam, mintha elérte volna!

Igen helyesnek tartanám, ha ily irányban módo-
sítatnék a törvény, ami — úgy látszik — éppen nem
kedves, sőt nagyon is ellenszenves a lelkészek legalább
90 százaléka előtt; pedig a törvényalkotóknak nem az
volt a céljuk, hogy a lelkészeket fölháborítsák, tönkre
tegyék — amint most oly sokszor halljuk azt — ha-
nem, hogy megnyugtassák és csendes békés megélhe-
tésüket munkaképtelenség esetére is biztosítsák.

Tervezetem előnyei ezek lennének:

1. Megmenekülnénk a 23 százalékos alapbetétnek kamatos befizetésétől;
2. a segédlelkészi évekre a külön évi díj fizeté-
sétől;
3. a 3¹/₂ százalékos évi díjtól;
4. az egyházi közérdekből szükséges nyugdíjazá-
sok eszközölhetőek volnának és pedig teljes fizetéssel,
ami a mostani törvény szerint csak 40 évi szolgálat
vagy 70 éves korban lenne lehetséges;
5. az özvegyek és árvák segélyét 2 év múlva föl
lehetne emelni 20 százalékkal, vagy akár 50-nel is!
6. fölvehetjük segélyezendőül valamennyi gyer-
meket!

És ha ma már szinte általánossá lett az a nézet,
amit 3 évvel előbb is többen vallottunk, hogy még ha
teljes fizetéssel mehet is nyugdíjba a lelkész, akkor se
megy el fele se, már csak azért se, mert ez esetben
elveszti megszokott és talán egészen kényelmes lakását
és — úgy lehet — maga plántálta szép kertjét: miért
ne állhatnánk el attól a követeléstől, hogy 40 évi szol-
gálat, vagy 70 éves korban bárki is nyugalomba me-
hessen?! Álljunk el hát!

Mivel igen közel van úgy a lelkészi kongresszus,
mint egyházkerületi közgyűlésünk, ezért jónak láttam
e cikket egy számban leadni. Engedelmet kérek azok-
tól, kiknek munkájuk itt közlésre vár már hetek óta.

Pápa.

Kiss József.

Levél és megjegyzés az országos ref. lelkészegyesület ügyében.

Sárospatak, 1907. szept. 4.

I.

Kedves barátom!

Lapod szept. 1-diki számában vezércikkbeli bírál-
latra méltattad az én — neked és elvtársaidnak nem
tetsző álláspontomat az országos lelkészi kongresszus
felől lelkemből sarjazó nézeteimet.

Szépnek találok az én lelképásztori eszményemet,
de azonnal kétséget támasztasz az eszmény ápolójának
megbízhatósága iránt, azzal gyanúsítván szegény feje-
met, mintha én — egyik a sok Pál közül — magam is
azok közé tartoznám, akik rázzák az üres vagy félig
teli zsákot és ostromokat indítanak a több kenyérért.

Csodálom, hogy te, akivel én kamarási viszony-
ban együtt tusakodtam a testünkben rejlő tövisek miatt
s együtt izzadtam, égtem a forró iszapban: — csodá-
lom, hogy te is félreérsz és hamis világításban akasz-
engem a te t. olvasó közönségednek bemutatni.

Hát édes barátom, te hallhattál engem a ref. ta-
nárok pápai gyűlésén, amikor kénytelen kellett lenni szó-
lanom kellett. Ha időd lett volna rá, vagy méltónak
tekintetted volna, hogy az írásaimat olvasd s a lelkem
indulatait figyelj, — lehetetlen lett volna észre nem
venned, hogy én sohasem „vágattam a poros ország-
uton“; én sohasem kezdtem egyetlen mozgalmat sem
fizetés érdekében és sohasem vallottam egyebet, mint
azt, hogy a tanárok fizetésének szükség szerinti emelése
— az intézeteket fenntartó hatóságok tiszte s erre nézve
az időt megérezni szintén a fenntartó hatóságok hiva-

tása, nagy és szép feladata. Így hiszek és így vallok ma is . . .

Így ismernek engem, akik igazán ismernek és senki sem bizonyíthatja rám, hogy én valaha valamely fizetés-kérő küldöttségben ott jártam volna valahol!! Éz bűnöm is némelyek szerint, de hát én ezt a bűnömet emelt fővel viselem.

Azt is tudhatnád rólam, mert hallotad is, hogy mikor Tisza Kálmán a lelkész fizetésnek 600 frtra való kiegészítését indítványozta, — én egyedül, teljesen egyedül én voltam az a konventen, aki tiltakoztam az ellen, hogy egy lelkésznek 600 frt. is elég lehet s kívántam, hogy ne szégyenítsük meg a lelkészi állást az ilyen javadalom elégségének elismerésével s indítványoztam, hogy legalább 1000 frtot mondjunk ki minimumnak. Engem leszavaztak. — A karzat (theologus ifjak) velem volt.

Leszavaztak sokszor az egyetemes tanügyi bizottságban is az én fizetés-rendezési elveimmel; de sohasem csináltam belőle zajt, se magamnak érdemet. Nem tudtam a láрма-csináláshoz.

A lelkészi kongresszusnak sohasem voltam hive, nem is lehetek. Más világban élek én a lelkészről, a lelkész és az egyházközség viszonyáról való nézeteimmel, a mit még valamikor „kiszinezek“ — a magam lelkenek megnyugtására.

Én az egyházmegyei lelkész, (mint ti mondjátok) vagy közös értekezletekért tudtam lelkesedni s tudnék meg most is, de — sajnos! — ezek sem birnak élő és ható valóságokká lenni ebben a mi gyarló embervilágunkban. Az egyházkerületi értekezletekről is írtam én egy eszményi képet . . . az sem tetszett . . . Megvalósításához az egyházmegyei értekezletek életképességére lett volna szükség . . . de ezt nem birtuk elérni . . . mi legalább nem s úgy végképen nem, amint én szeretném.

Hátha ti hisztek az orsz. lelkészi kongresszus szerencséjében, szükségszerűségében, — általok várt jó eredményeiben: — az jó lehet a ti lelketeknek; nekem hadd maradjon jó az én álláspontom, mert nekem sem tanácsos a magam lelke ellen cselekednem.

Százsor is tiltakoznom kell az ellen, mintha én a lelkészeknek az inséget, a martyr-koronát ajánlgatnám, magam pedig futnék „a veszendő holmi“ után. — Sok bennünk a gyarlóság általában, de ennyire gyarló én sohasem voltam.

Lész szives lapod t. olvasó közönségét akár e levelel, akár valamely tetszésed szerinti módon — az én egyéniségemnek megfelelőbben — tájékoztatni. A kongresszus szerelme sem elég ok az egyesek meggyanúsítására.

Légy jó egészségben! Édes tiéiddel együtt szivesen köszönt.

Öszinte barátod
Radácsy György.

E levelet az író Kis József espereshez intézte, ki erre így válaszol:

* * *

Megjegyzéseim Radácsy Gy. levelére.

Mindenek előtt kijelentem, hogy Radácsy Gy. igen tisztelt barátom iránt eddig táplált tiszteletem cseppet se csökkent a miatt, hogy neki a lelkészi kongresszus

eszméje nem tetszik. Ez egyszerűen a meggyőződés dolga. Felfogásom és magatartásom pedig az, hogy a különböző meggyőződésű emberek is teljességgel tisztelhetik egymást. Semmiképen sem ismerem el, hogy én őt hamis világitásban akarnám feltüntetni. Ez már nem volna szép tőlem. Félre sem értem. Tudom én, hogy a saját személyére nem tartozik a poros országuton vágatatók közé. Azonban úgy hittem, hogy csendes szemlélője volt a vágatásnak; no meg mint a zsinaton a tanügyi bizottság etoadója tolla volt a már kialakult, összegezett kívánalmak kifejezésének. Tudom én, hogy milyen szépen nyilatkozott a Ref. Tanáregyesület pápai közgyűlésén is, mondván: „Én 33 év óta szolgálom a sárospataki főiskolát, de fizetésemelést még nem kértem soha és ha azt adná az Isten, hogy még 33 évig szolgálhatnám, még akkor sem kérném, hogy javítsák a fizetést. Mindig szomoruan halottam, mikor a tanári gyűléseken annyiszor szóba került a takárok fizetésének rendezése, míg sok más fontos kérdést mellőztek. Ez most is fáj nekem . . .“ De hát, de hát — mégis annak, akinek fizetése — ha mindjárt tisztársai „háborgása“ folytán is — talán közelebb van a háromezer forinthez, mint a kettőhöz, nem kellett volna úgy beszólni azokat, kik egészen érthetően, már türelmetlenkednek a 800 forintos fizetés miatt; akiknek türelmetlenségét csak fokozza az, hogy mellettünk az egyház más alkalmazottainak fizetése már-már egészen rendezve van. Ez az egyik. A másik meg az, hogy százszor is meg volt már mondva, hogy a lelkészi kongresszusnak csak egyik, szeretjük hinni, muló természetű célja a fizetés rendezése; e mellett igen nagy horderejű szellemi céljai is lehetnek s akarjuk is hogy legyenek. Ezt Radácsy barátom egyszerűen nem hiszi el. Ő tehát nemcsak „kétségeket támaszt megbízhatóságunk iránt,“ hanem egyenesen kétségbe vonja azt. „Az egész mozgalom lényege a — kenyér“ . . . Hát most már annak, aki éppen olyan meggyőződéssel barátja a lelkészi kongresszus eszméjének, mint a milyen tiszteletre méltó meggyőződéssel Radácsy barátom ellensége annak: nem esketik e zokon ez a már nem is meggyanúsítás, de elítélés? Nekem rosszul esett. És ha Radácsy barátom csodálkozik azokon, a miket felszólásra mondtam, én is csodálkozom azon, hogy ő, a nagyon finom gondolkozású és érzésű ember bennünket úgy leszólt. Erre valóban nem volt semmi szükség. Én ezt nem állhattam meg szó nélkül.

Igen örülök, hogy felszólalásommal alkalmat adtam kedves barátomnak, hogy egyéniségét igaz színben bemutatathat most e lap olvasói előtt is.

Kiss József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Évmegnyitás a collegiumban.** 1907/8. tanévet szép ünnepélylyel nyitották meg és vették be a debreceni kollégiumban. Szept. 9-én d. e. 9 órakor az egész muzsa sereg, Pallas hajdani zöldszürü tábora felvonult a Nagytemplomba, hol a főiskolai kántus énekelt és dr. Erdős József theol. tanár imádkozott. Az istenítisztelet után tanárok és tanulók a nagyszámu

és diszes közönséggel együtt szép renddel átvonultak a főisk. diszterembe, hol az új igazgató Eröss Lajos vezetése alatt a szokásos köszöntések, üdvözlések után a rektori székfoglalás s a tanítási év ünnepélyes megnyitása történt. Az üdvözléseket akad. rektor kezdte meg és szép renddel sorba köszöntötte a kerület főgondnokát gr. Dégenfeld Józsefet, az ősz püspököt, Debrecen városát, a debreceni egyházat, tanártársait és tanulókat. Beszéde alatt többször felhangzott az étjen, különösen midőn a főgondnokhoz fordult, a kit az egész ünnepély alatt mindenfelől a legnagyobb szeretettel és tisztelettel vettek körül. Szavára a megválasztottak rendre válaszoltak. Első sorban a gróf, ki egyszerűen és szépen rámutatott arra a két elvre, mely főgondnoki tisztében vezérelte: a meglevőket megtartani és a főiskolát fejleszteni. Ez történik a tanárképző alapjainak lerakásával s a filozófiai fakultás beállításával, melynek ujonnan megválasztott tanárait különösebben is köszönti. Szóltak még *Dávidházi János* esperes az ősz püspök képviselője *K. Tóth Kálmán* debreceni lelkész, *Kovács József* polgármester, ki a város polgárságának egyetértését emelte ki a kollégium emelésére, melynek eszközei a tanárok, a kiket képesnek és készeknek tart erre, s a város anyagi áldozata az iskola egyetemmé fejlesztése érdekében, melynek ügye ez évben is előre lépett. Harsány éljen felelt e kijelentésre, mely után az új rektor székfoglaló értekezése következett a Megváltó elégtételéről. Erről azonban még szó lesz e lapokban. Azért még csak az új igazgatónak a tanulókhöz intézett szép buzdító szavait és a főiskolai énekkar énekét emelem ki, melylyel az ünnepély zárult s az új iskolai év (legyen szerencsés és boldog) megkezdődött.

— **A ref. lelkészek nagygyűlése.** Az ország ref. lelkészei szeptember 18-án Budapesten nagygyűlésre jönnek össze, melyen érdekükbe vágó dolgok tárgyalásán kívül, megalakítják a régóta tervezett Országos Református Lelkészegyesületet. A nagygyűlést a Magyar Nemzeti Múzeumban tartják meg és programja a következő: 1. A bizottság elnökének előterjesztése a bizottság működéséről. 2. Az alapszabálytervezet felolvasása. Előadó Székely József dr. a bizottság jegyzője. 3. Alakulás, a tisztviselők és választmányi tagok megválasztása. Határozati javaslatok: a) az 1848. XX. t.-c. végrehajtása tárgyában; előadó: Hamar István theol. tanár; b) a ref. lelkészek fizetésrendezésének halaszthatatlan volta; előadó Nagy István kisujszállási lelkész; c) az egyházi sajtó és az egyesület közlönye; előadó: Csia Kálmán etédi lelkész; d) a papság teendői a kivándorlással

szemben; előadó Péter Mihály gálszécsi lelkész. 4. Esetleges indítványok. A nagygyűlés előtt a Kálvin-téri ref. templomban d. e. fél 10 órakor ünnepi istentisztelet lesz. Itt közöljük, hogy a budapesti rendezőbizottság tagjai fehércarszallaggal lesznek ellátva. Hasonló jelvényeket egy fehér gombot, vagy csokorfélét tüzzenek fel kabátjukra az érkező vendégek és gyűlési tagok is.

— **Jubileum.** Lélekemelő ünneplésben részesítette f. hó 8-án Köröstarcsa község lakossága Molnár Béla ev. ref. tanítót abból az alkalomból, hogy Köröstarcsán az ev. ref. egyház szolgálatában 25 évet töltött el a tanítói pályán. Ez alkalomból a tisztelők és barátok szíves adakozásából arany pecsétgyűrűvel is meglepték az ünnepelet; este pedig a pavillonban társas vacsorát rendeztek tiszteletére, melyen az egyházi és községi előjáróság és lakosság közzül igen sokan jelentek meg. A vacsora alkalmával az egyház részéről Bartha György ev. ref. s. lelkész, a község nevében Petneházy Ferenc községi főjegyző emlékezett meg a puritán jellemű s kitartó becsületes munkásságu tanítóról, míg Szentandrási Pál kartársai nevében, dr. Petneházy László ministeri fogalmazó pedig az ünnepelet családjára mondtak szép felköszöntőt.

— **Piaci árak — kétszáz évvel ezelőtt.** A mai rettenetes drágaság, melynek tulzása előbb-utóbb megtermi ország-világszerte a katasztrófát, akkor tűnik föl legjobban, ha összehasonlítjuk a kecskeméti levéltárban talált kétszáz év etótti adatokkal, amikor pedig a kuruc idők szintén fölsrófolták a ruházat, eleség stb. árát. Mai árfolyamban, koronaszámításban a következő árak voltak: egy csikó (két éves) 50 korona, egy köpenyeg 5 korona, 1 pár cselebi csizma 6 korona, egy oldalzalonna 3 kor., egy vasas szekér 60 kor., közönséges csizma 3 kor., egy mente 4 kor., egy akó bor (vörös) 3 kor., Rákóczi fejedelemnek ajándékba vett szőnyeg 36 kor., 26 fogoly 5 kor., 2 nyul 72 fillér, egy kalandérum (1 kor. 60 fill.), 3 selyemkendő 3 kor., 1 paplan 10 kor., egy lóra való szerszám nyergestül 12 kor., egy mázsa kőso 3 kor., 200 köböl árba 120 kor., egy nadrág 3 kor., egy bál diószegi dohány 36 kor., 150 fekete süveg a szolnoki hajduknak 150 korona, 22 pár csizma és 10 pár kapca 30 kor., 40 kova 6 kor., het font nádméz 5 kor., 4 pár cserzett bocskor 2 kor., 2 ló a hajduk részére 51 kor., 3 borju 9 kor., 1 mázsa szappan 3 kor., egy pózsár hal 3 kor., 8 sing-yoles 6 kor., 8 köpönyeg csináltatás 9 kor., 10 fehér kenyér 2 kor., 2 sebesi pokróc 3 kor. stb. Ez időben, vagy még régebben keltek a mi papi díjleveleink és ez időbeli viszonyoknak felelnek meg ma is. Aztán ne jajgassunk, ne türelmetlenkedjünk.

— **Beküldetett a beküldetettre.** A III-ik parancsolat tilalma nemcsak arra vonatkozik, a kinek nevét hiába felvenni e sorokban sem merem, hanem mindenkire aki iránt tisztelettel és gyöngédséggel tartozunk. Jó izlésű ember bizony nem emlegeti — vagy kell vágy nem — sem anyját, sem leányát, sem házastársát; sem önmagát. Sem pedig a Dunamelléki Egyházkerület főkurátorait, főként igazságtalan gyanúsításban és illetlen illúziókkal.

Ennyit a szept. 7-iki lapunk 36. sz. „Háladatlanság” című *Beküldetett-jére* általánosságban.

Ami a dolog érdemi részét illeti: csupán a köv. tisztesség nevében és nem a Dunamelléki főgondnok

védelmére (amelyre neki nincs szüksége) kívánjuk megjegyezni, hogy a Dunamelléki kerület e nyáron még nem tartott gyűlést; egyházmegyei közgyűlései is csak most kezdődnek meg, tehát e kerületben a Mát-rától le a Szávaig és a Balatontól ki a Tiszáig nem történt „evés-ivás és banketti szereplés”: s ha történt volna is, a dunamelléki főgondnok ilyen alkalmakat és más alkalmakat sem szokott felhasználni sem nyilatkozatokra sem feddőzésekre. Pedig ránk férne *ő tőle is*, hogy keveset adtunk neki és hogy a fák füvek és virágok nem igen ujulnak örömben a mi kezeink alatt. — Ezért szégyenkezhetik miattunk a maga miniszteriumában!

Hogy hát ki volt az a főgondnok? A kérdésnek még a találgatása is illetlen dolog és egyértékű a denunciacióval, mint ahogyan ez az egész ügy ragadós láncolata denunciációknak. És ha megtörtént valahol az a ránk csörrentés: nem volt-e abban a Tiszteletes gyülekezetben egyetlenegy poéta sem, aki rögtön poharat ragadott és viszontválaszolt volna ekképpen:

Kegyelmes Uram!

Látjuk hogy „téged esz a lug, ha fejünk mosod”,
Látjuk, hogy tégedet most oly érzés fogott el...
A szőlős gazda is az egyszeri
Magánkivül s örjögve kacagott fel,
Látván, hogy szőlejét a jég veri,
Dorongot ő is hirtelen kapott fel,
Paskolni kezdé, hullván könnyei.
„Nohát no!“

Excellentiád szőlejét is veri a jég mintegy negyed félszáz esztendő óta és Excellentiád doronggal segít a jégnek! Mi szegény, megtépett szőlőfűrtőcskék, meglapulunk a kettős paskolás alatt, de nem duzzogunk, mert atyai vessző nem tör csontot s ez a kis masszás nem is árt nekünk; inkább Excellentiádat sajnáljuk, hogy abban az idegszagató munkában, melyet odafönt végez, lelke és szive úgy megtelik keserűséggel. Ebből a keserűségből ismerünk Excellentiád nagy szívére, mert szívre vall az, látni az inséget és nem bírna segíteni rajta; látni a századok óta felhalmozott romokat és nem birni ezer kézzel azoknak eltakarítására; hallani az aprólékos ezernyi ezer panaszt és nem birni ezer nyelvvél és ezer szívvel azoknak egy perc alatti orvoslására. Tisztelettel hajlunk meg egy ilyen nagy szívnek még zordon megnyilatkozásai előtt is. Ha Excellentiádat az ezen írásban elhangzott szónoklatok valamelyike provokálta volna e keserű nyilatkozatra: bocsáson meg neki, megdölvén, hogy „evés-ivás” alkalmával nem mindig a *szív* teljességéből szól a száj. Ami pedig Excellentiád szégyenkezését illeti, ez figyelembe nem vétetik s ezennel kijelentjük, hogy panaszainkkal és sérelmeinkkel ezentul is teljes bizodalommal járulunk Excellentiádhoz, szívünkben őhajtván, hogy Excellentiádat azon a magaslaton, mindaddig, míg minden mi panaszaink és sérelmeink egytől-egyig orvosolva nem lesznek, az Uristen tartsa meg és éltesse!

— **Emlékezés a közpapok kongresszusára.** Akkoriban, 1890-ben szept. 30-án, a mikor a kongresszust tartottuk, rendre tiltakoztunk az ellen az észrevétel ellen, hogy a mi gyűlésünk csak a közpapok gyűlése lett volna. És tényleg az esperes urak és esperesekké lett papok játszottak azon szerepet vagy olyan apostoli alakok, mint néh. b. e. Gergely Károly a kraszói vagy nagybányai pap, a kinél lelkileg nemesebb, tudására kiemelkedőbb papja alig volt még az anyaszent-egyháznak. Mindenek dacára mégis csak a közpapok mozgalma volt ez. Ugy is indult meg a Péntek Ferenc

és a közpapok lapja körül sereglett lelkes gárda (ma már részben mennyei gárda) agitációja folytán. Legmarkánsabb egyénisége volt e karnak a szegény Kósa Edé, a ki a múlt évben halt meg másodszer Kölcseben, miután lelke már egyszer meghalt volna Jármban. A papi nyomort, azt az állapotot, mely a török megszállások korára emlékeztet még ma is egyházunkban, senki se tudta jobban kiszínezni mint ő, a ki a nyomoruságok iskoláját végig járta illetve szuplikálta. Meg is örökitette ezt a ma már hála Istennek elmúlt sajátságos ref. papi világot ilyen címen is, de különböző elbeszéléseiben is, melyeknek alakjai úgy váltak ki a környezetből, mint Jókai „népnevelője” a szomorú napokban. Ma is kegyelettel őrizem az „Uj Pap” című életképeinek kéziratát, a melyben „Tiszteletes s tudós Jámbor Ezékhiel ecetágyi öreg lelkész szomorú haláláról a papválasztásról, a jelöltekéről és azok között a szerencsés Palásthy Timótheus urról emlékezik. Az angol írók satirikus ere és humora lüktetett benne, de egy kissé elpapríkázva és elkésirítve. A mi viszonyaink között tönkre kellett mennie s megváltás volt számára a halál. Még előtte szállott sirba a volt szalontai híres esperes Ozsváth Imre a lelkész kongresszus korelnöke és utánna sorban Szabó Károly a bihari esperes, dr. Peterdy Károly beregből, Gergely Károly és a múlt években a világi elnök is dr. Kovács Albert. Legyen emlékek áldott. Ők sürgették ki azt a 48. XX.-at, a mit akkor a nagy fejűek kérni se mertek s melynek alapján a lelkészek részére fél millió forintot követeltek. Ma se sokkal több a mit kongruába adnak. Az egyházi elnök Asztalos György nyug. esperes volt, ki mint tudom még ma is él Nagykaroly városában. Éltesse is az Isten kegyelme még tovább. Szó vivők voltak és szereplők: Biky Károly (most szatmári esperes) V. Balogh Lajos a dr. Öreg paptársa, Segesváry József esperes, Katona Péter, Miklóssy Mózes világiak, F. Varga Lajos és különösen Péntek Ferenc, ki a mozgalom indítója és lelke volt. Az erdélyi kerülethez tartozó kis Szilágymegyei egyházból az ő nyugtalan lelke ébresztette fel lethárgiájukból a kis falusi egyházakban hangtalan nyomorgó lelkészeket. Azóta sok szeleket látott és sok helyeken megfordult, ma szentendrei lelkész nagy iskola és internátus szervező, ki azonban a harmadik országos lelkész kongresszustól (a mostanítól) távol tartotta magát, de betérjesszett alapszabálytervezetét most is a legalkalmasabbnak tartom és leginkább elfogadnám. A lelkes Lévai Lajos sárkereszturi lelkészt, egyházker. főjegyzőt is fel kell még említenem és ötet főképpen azért is, mert ő sürgette az országos ref. lelkész egyesület megalakulását, melynek alapszabályait a közpapok kongresszusa egy végrehajtó bizottság elé utalta. Ő volt az, a ki szép lelkes cikkeiben az 1881-iki egyetemes lelkészi értekezlet történetét felelevenítette. Ime ezek voltak nagyjában az 1890. évi mozgalom szereplői. Közpapoknak nevezettek, de valójában mind hősök és férfiak valának, a kik a hivatalos egyházban is sokra vitték, kivéve tán az egy Vásárhelyi Zsigmondot, a ki noha szép hírnevet szerzett az egyház irodalom terén, saját hazájában sem próféta. A mostani mozgalom szóvivői még közöttünk élnek és erős kicsinyléssel néznek a közpapok gyűlésére. Meglássuk tőlük, hogy hány zsákkal telik. Ha megvalósítják a célt a mit kítűztek és kivívják az ügyet, a miért kardot kötöttek szívesen meghajtja előtük tollát *Vén Sas*.

— **A György Endre cikke.** Lapunk múlt számában adtuk közre a *György Endre* nagyfontosságú cikkét, melyben a nyugdíjintézeti belépési díjak után járó

4 százalék kamat tehernek a lelkészek válláról leendő elhárítása érdekében szót emel. E cikkért oly sokan keresik lapunkat, hogy példányaink már is fogytán vannak s kénytelenek leszünk a legutóbbi számot második kiadásban is lenyomatni.

— **Meghívó.** A folyó 18-án Budapesten megtartandó országos református lelkészi kongresszusra felránduló nagytiszteletű lelkész urakat felkérem, hogy a készletemen levő újabb modellű urasztali kelyheket, boros kancsókat, keresztelő készleteket és egyéb egyházi szerelvényeket megtekinteni és szakszerű bírálat alá venni méltóztassanak, Teljes tisztelettel Polgár Kálmán műőrás és ékszerész. Budapest VII. ker. Erzsébet körút 29. sz. I. em.

— **Új rendelet a kivándorlásról.** Andrassy Gyula gróf. belügyminiszter az ország összes törvényhatóságainak rendeletet küldött, a melyben utasítja az illetékes hatóságokat, hogy a kivándorlók utleveleinek kiadásánál különös figyelemmel legyenek arra, hogy a kivándorlók itthon maradó tizenöt évvel fiatalabb családtagjairól a kivándorlók kellőképpen gondoskodjanak.

— **Templomszentelés.** Lélekemelő és magasztos ünnepély folyt le augusztus 25-én (vasárnap) délelőtt Fiataházán. Az idők viszontagságaitól megrongálódott és most renovált, megtisztított templomukat szentelték fel a reformátusok.

— **Orgona-szentelés.** Megható szép ünnepély volt e hó 20-án alsó-bölkényi ref. egyházközségünkben. Ez alkalommal szenteltetett fel az egyházközség szülőtte, néhai Kiss József által ajándékozott s részben az egyház hozzájárulásával felépített orgona. Délelőtt 10 órakor a harangok hívogató szavára zsufolásig megtelt templomban kezdetét vette az istentisztelet, melyen Dénes Gyula, tancsi lelkész buzgó imádsága után ifj. Kiss Lajos egyházmegyei főjegyző tartotta meg szépen kidolgozott alkalmi beszédét. Azután Csekme Ferenc esperes főszentelő gyönyörű imája emelte a lelkeket Istenhez. Végül helybeli lelkész Dénes Józsefnek az orgona-építés történetét vázoló felolvasása és a himnusz eléneklése zárta be a szivekben mély nyomokat hagyó istentiszteletet. Istentisztelet után a fáradhatatlan esperes vezetésével az egész közönség kivonult a temetőbe, hol kegyeletes szavak kíséretében a néhai ajándékozó sirját megkoszorúzta.

— **Beiratkozások a debreceni főiskolában** még ez ideig nem értek véget. Az eredmény azonban a mi mutatkozik nem valami fényes. Mindaddig 120 jogász és 140 theologus és bölcsészethallgató iratkozott be. Ellenben telve van a gimnázium 650 és a tanítóképezde 160 tanulóval. Itt említjük meg, hogy a két új bölcsészetszaki tanár tárgyaira mintegy 40 hallgató jelentkezett.

— **A kivándorlás.** A lapok jelentik, hogy ez évben 262,000-en váltottak utlevelet. Miután egy utlevél nem ritkán az egész család kivándorol: ez a lassu vérvésztés nagyobb lesz, mint a mult esztendőben. Pedig 1906-ban 40,000-el fogyott Magyarország lakosainak száma. Ennyivel multák felül a halálozások és elköltözések a szaporodási számot. 1905-ben 258,847 utlevelet adtak ki s a kivándoroltak száma ma tul van az egy millió. Ennek a kivándorlásnak oka a megélhetési nehézségek, kötött földbirtok, a hatása pedig hogy a mezőgazdasági munkabérek (mert jobbnýira földvesek vándorolnak ki) 12—20 százalékkal, a földmibérek pedig 25 százalékkal emelkedtek. Ennek az emelkedésnek Éber E. adatai szerint, ha a kivándorlás és vele a me-

zőgazdasági béremelkedés az eddigi gyorsasággal növekszik a következése az lesz, hogy 10 év alatt megszűnik jövedelmező lenni a most is adóságokkal terhelt földbirtok és összeroppan a gabona termésen alapult nagy birtok rendszer. Itt említjük meg, hogy ezekkel a dolgokkal Éberon kívül Thiring statisztikai aligazgató, L. Bodnár Péter dolgozatai adnak bővebb felvilágosítást.

— **Az egyetemes ref. egyházi adóalap végrehajtó bizottság** f. hó 10-én tartott alakuló ülése gróf Tisza Istvánt választotta elnökévé. Az összeírási ívek mintájául elfogadta a Kenessey Béla előadó által be-terjesztett munkálatot s az ezen ívekhez adandó Utasításra vonatkozólag megállapította, de hogy állami egyenes adó alatt értendő: földadó, házadó, I—IV. osztályu kereseti adó, bányaadó, tőkekamat- és járadékadó s az általános jövedelmi pótdadó; 2°), hogy a mélyi adó csak a családfőre vetendő ki, két ref. vál-lásu házastársra külön nem róható ki személyenkénti adó; 3°), hogy özvegyre, vagy vegyes házasságban élő nőre az aránylagos személyi adónak csak a fele vetendő ki; 4°), hogy miként értékelendők a természetbeli és egyéb szolgáltatások a nem kongruás egyházakban, mert a kongruás egyházközségek díjleveleinek értékelésénél a már államilag is elismert kulcs a mértékadó. Az összeírási ívek és Utasítás Hornyánszky Viktor cs. és kir. udv. könyvnyomdájában (Budapest, VI. ker. Aradi-u. 14.) kaphatók és ott rendelhetők meg az esperesi hivatalok részére.

— **Arany János szobra.** A nagyszalontai szobor leleplezésre városunkból három küldöttség indul, a kollegium Eröss Lajos akad. igazgató, a városé Oláh Károly tanácsos és a Csokonai köré Kardos Albert és Szávai Gyula vezetése mellett. Részt vesznek a diákok is szénior vezetése alatt.

— **Templom felavatás.** A somogyhatvani diszesen renovált református templom ünnepélyes felavatása szeptember 22-én lesz. A felavatási ünnepségek után az egyházi beszédet Nagy Lajos esperes, lábodi lelkész fogja tartani, az Urvacsora kiszolgáltatására Simon Károly patai lelkész kérésével fel, a templomba be nem fért közönség előtt pedig Kiss Tamás s. viszlói lelkész szónokol.

— **Kegyes adományok.** Kádár Kálmán ügyvéd abból az alkalomból, hogy a barsi ref. egyházmegye tanácsbíróvá választotta, a borii és peszeki egyháznak építkezés céljaira 300 koronát adományozott. — Mé-száros Lajos honvéd-százados özvegye, szül. Rozsos Anna róm. kath. vallásu urnő, végrendeletileg 40 hold földet hagyott a pápai főiskolának, hogy annak jövedelmében a gimnázium V. osztályától kezdve, elsősorban barsi illetőségű tanulók részesüljenek.

— **Papválasztás.** A cserefalvi református gyülekezet üresedésben volt papi állomását most töltötte be. Egyed Gábor ifju lelkészt választotta meg papjául, kit augusztus 11-én iktatott be hivatalába: Tóth László nyárádkarácsonfolvi ref. lelkész.

— **Soltész László meghalt.** Lapunk zártakor vettük a szomorú hírt, hogy lelkészi karunk nesztora, tisztelt becsült alakja Soltész László szoboszlói lelkész egyhm. és egyhker. tanácsbíró f. hó 13-án elhunyt. A megboldogult 42 évig volt szoboszlói lelkész. Tiszta élet, egyszerű szokások, szelidség. jellemezték. Az orszá-

gos lelkesegyesületnek is lelkes hive volt s ennek érdekében a lapokban is szót emelt. Áldás emlékére.

Tartalom-jegyzék · Szébb jövődöt keresünk. Vándor. — Ref. papi egyesület. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárcá: A Fiumei parton. Szaboleska Mihály. — A lelkeszi nyugdíjintézet hatása felekezettünk jövőjére. Veres Imre. — Kiss József esperes indítványa. Kiss József. Levél és megjegyzés. Radácsi György. — Különlék.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

Pályázat.

A krassói ref. egyház 2-ik vegyes népiskolai tanítói állomására.

Kötelesség: az I—II. népiskolai osztály tanítása az egyh. ker. B. tanterv szerint. Komoly akadályoztatás esetén az I-ső kántororganistatanító helyettesítése.

Fizetés: 100 kor. az egyház pénztárából előleges félévi részletekben. 700 kor. államsegély havi előleges részletekben. 200 kor. további államsegélypótlék biztos kilátásban, kieszközlése alatt.

Tisztességes lakás kerttel vagy ennek 200 kor. béregyenértéke az Egyháztanács szabad választása szerint. Pályázati felszerelt kérvények alulirothoz 1907. szept. 15-ig terjesztendők be. Az állás azonnal elfoglalandó.

Krassó, 1907. szept. 5.

Ferenczy Imre
ref. lelkész.

Pályázat.

A tiszadobi ref. egyház az előléptetés folytán megüresedett 4-ik tanítói állásra pályázatot hirdet.

Fizetése: 1-ször. Kényelmes és tisztességes lakás természetben.

2-szor. Törzsfizetés: a) Az egyház pénztárából 200 kor., b) Államsegélyből 600, esetleg 800 kor. az újabb törvény által kilátásba helyezve.

3-szor. $\frac{1}{4}$ hold kert, vagy e helyett 16 km.

4-szer. Korpótlék az állampénztárból.

Kötelessége a megválasztottnak a népiskolában a tiszántuli egyházkerület tanterve és tankönyvei alapján azt az osztályt vagy osztályokat vezetni, amelyekre az iskolaszék javaslata folytán a presbyterium elkötelezi.

Kötelessége lesz, ha a felsőbb leányosztályok vezetése bizatik reá, növendékeit vasárnap délelőtt mindig, hétköznap hetenként legalább 3-szor az isteniszteletre vezetni.

Lelkész és kántortanító betegsége esetén az istenisztelet végzése, a kanonikus órákon mindig a templomi gyülekezet éneklésének vezetése.

Csak férfiak pályázhatnak.

Tiszadob, 1907. szept. 10.

Tóth Lajos,
ref lelkész.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik 13,000 törzsbetétre több mint 580,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 1.700,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamattal is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jóállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.
Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, **fog** és **fejfájásnál** pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu” gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhetők be.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **huros-, vonós- és fuvó-hangszereit**, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

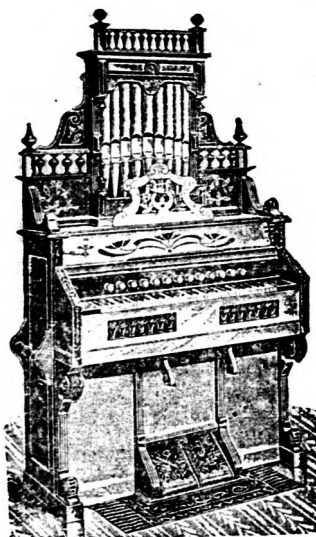
mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

PONTOS ÉS LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.

Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető :

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg :

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette : ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem törté-
tének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első
magyar protestáns egyháztörténet, amely
nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy
történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a po-
litikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns
egyház, valamint a magyar nemzet változatos,
eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos
története sokszor eggyé olvad a kettős küzdelem-
ben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a ve-
zérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik
a másik nélkül meg sem érhető. Korszakos
jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a
tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi
protestáns egyház külső fejlődésének **történetét**
hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik
az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet
ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk
azt egy nevezetes történelmi korszak **művelő-
déstörténetének** is.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

*megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.*

*Előfizetési feltételek : Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételére törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonni. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.*

Lakhely és kelet : Sajátkezű aláírás :

Állás :

*Az illetéki díjjegyzék 30 tétele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.*

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debreczen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edé-

nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

**Az ország összes iskoláiban
használt iskolai könyvek és
tanszerek a legelőnyösebben
szerezhetők be a tiszántuli
ref. egyházkerület főbizomá-
nyosánál a**

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

cégnél Debreczenben

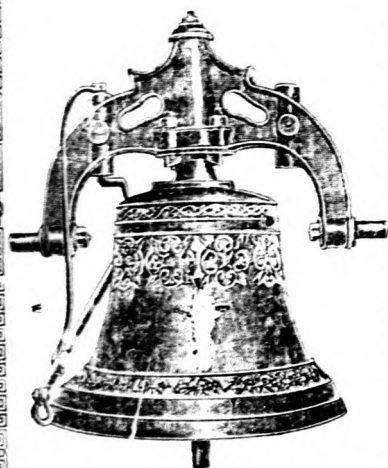
Nagy képes árjegyzéket kívánatra a cég
ingyen és bérmentve küld.

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
mühelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármínő súlyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmere-
== rő irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok ujröntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illyet nekel való ujra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját mühelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTATOTT 1845-ben.